

SIA och elev- inflytandet i skolan

"Flera informationer tyder på att åtskilligt finns kvar att göra då det gäller både elevernas inflytande och deras skolning i en demokratis arbetsformer."

Citatet är hämtat ur SIAs betänkande, avsnittet "Eleverna som medarbetare i skolan".

SIA hänvisar till undersökningar, bl.a. Insyn i skolan av Lars-Erik Klason, Sveriges Lärarförbund, vilken visar hur elevmedverkan vid planering av arbetsmoment inte ökar från låg till högstadiet och hur en högstadielärare av tre anser att eleverna alltför sällan medverkar i planeringen.

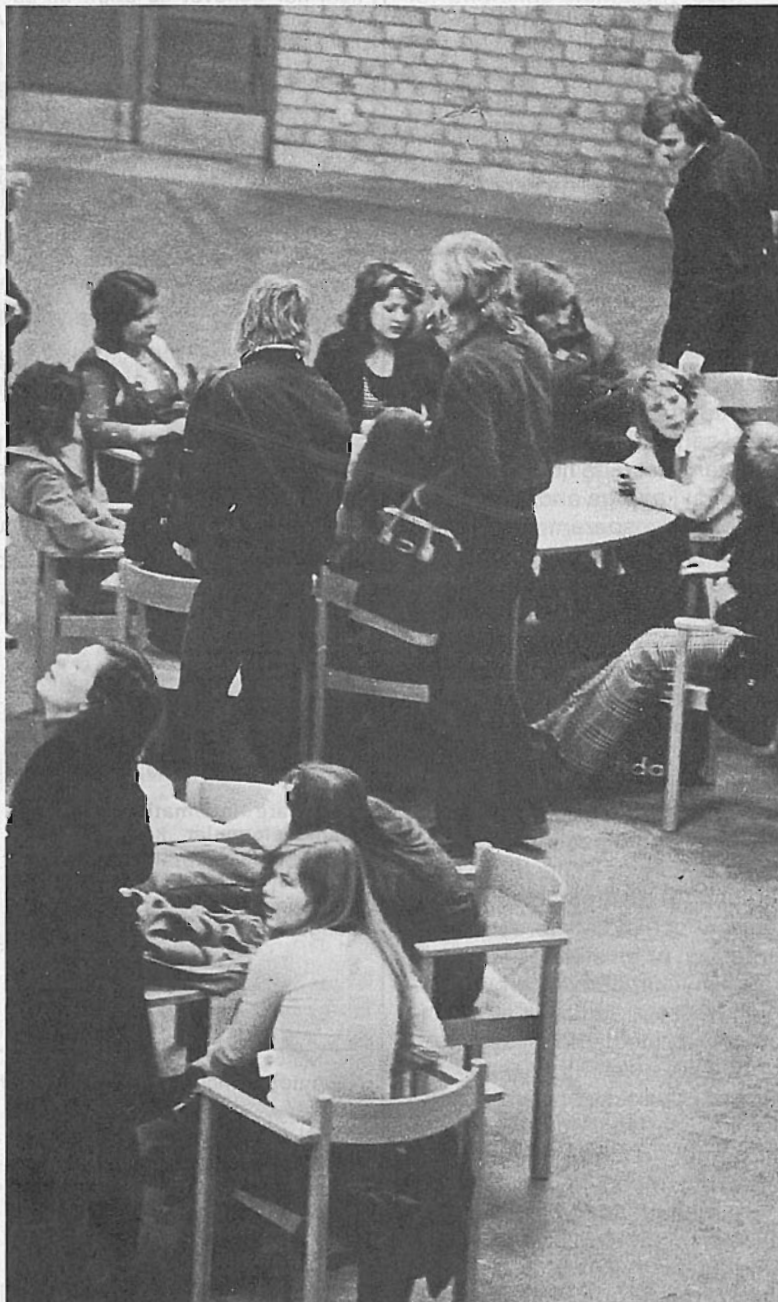
En annan rapport som SIA hänvisar till är utförd av L. Almers, Lärarhögskolan i Jönköping, och visar att det hos elevgrupper ända upp till lärarhögskolorna finns en besvärande brist på insikt i vad demokrati innebär.

Demokrati i teori och praktik

Trots att SIA framhåller hur väsentligt det är att eleverna deltar aktivt i skolans beslutsprocess vill SIA att elevernas bestämmanderätt, och därmed egna ansvar, endast skall gälla de fria aktiviteterna. Ändå är det på området som berör undervisningen, tex. val av läroböcker, som elevorganisationernas strävanden att få ett reellt inflytande varit starkast.

"För utbildningen på kursplanernas olika moment, för valet av läromedel, måste dock de i arbetslaget ingående lärarna till slut ha ansvaret", heter det i SIA. "Information, samråd, diskussion och en öppenhet från lärarens sida för att pröva alternativa vägar måste prägla arbetet. Det kan däremot inte rimligen vara fråga om majoritetsbeslut i klassråd, såvida man inte är beredd att helt uppge me-

Skall elevernas skolning i en demokratis arbetsformer vara av praktisk eller teoretisk art? Vilket inflytande vill SIA ge eleverna? Skall elevernas fackliga strävanden tas på allvar? SIAs syn på dessa frågor redovisas i denna artikel.

ningen med kursplaner, allsidig metodikträning och en viss gemensam referensram mellan olika elevgrupper, skolor och årskurser. Man kan inte samtidigt i riksdagen fatta beslut om mål, riktlinjer och huvudmoment i skolan, kontrollera att läroböcker följer dessa riktlinjer och avvägningar och sedan låta majoritetsbeslut i klasserna sätta allt detta ur spel. Då förvandlas hela skolans innehåll till ett fritt valt arbete."

Här finns alltså kärnpunkten i SIAs inställning till de krav som elevorganisationerna Elevförbundet och SECO drivit sedan flera år.

Utredningen förutsätter att eleverna strävar efter att kullkasta de av riksdagen fattade besluten om mål, riktlinjer och huvudmoment i skolan. Om eleverna får bestämma "sätts allt detta ur spel", enligt SIAs sätt att se.

Negativ syn på elever

Den syn SIA har på elevernas deltagande i de delar av skolarbetet de ansett mest väsentligt påminner i stort om den inställning företrädare för arbetsgivarerna haft till arbetstagarnas representation i bolagsstyrelserna. Nu skulle de anställdas representanter agera mot företagets intressen och medverka till att företagen skulle gå omkull, hette det i vulgärpropagandan.

Om det finns en risk för att läroplanen åsidosätts av elevbeslut måste denna risk väl också finnas då beslut fattas av en enväldig lärare?

Man utgår inte från att läraren skall missbruka förtroendet att välja tex. läroböcker för visst avsnitt. Varför skulle då en grupp elever i en klass missbruka ett förtroende?

— Det är helt självklart att vi skulle hålla oss inom av skol-

myndigheter och läroplan uppställda ramar, kommenterar ombudsmannen i Elevförbundet, Annika Nordström, SIAs förslag.

— Våra strävanden är helt i linje med vad de fackliga organisationerna kräver på arbetsmarknaden. Vi vill också ha inflytande för eleverna, och precis som i arbetslivet skall detta gälla på alla nivåer i skolan.

— Om en klass har att välja mellan två böcker, vilka bägge är granskade av läroboksnämnden, anser vi att eleverna skall kunna fatta beslut om vilken bok som skall användas, fortsätter hon. Det går ju aldrig att lära ut demokrati i teorin och samtidigt anse att demokrati i praktiken enbart skall gälla utanför skolan eller på vissa begränsade områden.

— SIAs förslag att eleverna endast skall ha inflytande över de fria aktiviteterna liknar reglerna i företagsnämndsavtalet där det sägs att företagsnämnderna endast kan fatta beslut i frågor om belöningar för inlämnade förslag, fritidsaktiviteter etc. De verkligt betydelsefulla frågorna ligger utanför nämndens kompetensområde.

Handledare eller chef?

Enligt SIAs exempel (som återfinns i speciell ruta här intill) skall läraren inleda genom att presentera kursen, mål och huvudmoment samt ge tidigare årskursers synpunkter. Därefter presenteras läromedlen och den tillgängliga tiden går igenom. Planeringen skall ske gemensamt, påpekar SIA.

Detta låter väldigt fint. Här verkar det som om SIA tagit eleverna på allvar och litat på deras deltagande i planeringen.

Men hur långt kan planeringen vara gemensam? När läraren och majoriteten av klassen har

olika uppfattningar om tex valet av läromedel måste läraren till slut ha ansvaret, dvs bestämmanderätten, säger SIA. Det kan inte rimligen bli fråga om majoritetsbeslut i klassråd "såvida man inte är beredd att helt uppge meningen med kursplaner, allsidig metodikträning etc".

Så länge lärare och elever är överens kan man alltså lita på eleverna, men när meningarna går isär lurar anarkin runt hörnet.

— Det är orimligt, säger Elevförbundets ombudsman. Lärarna måste fungera som handledare i en grupp utan att det skall gå prestige eller auktoritet i förhållandet till eleverna. Att majoriteten går mot arbetsledaren i vissa frågor kullkastar inte hela systemet, så länge läroplanen följs. Sådant inträffar ju i arbetslivet varje dag.

Obligatoriskt elevråd?

På skolans område, främst på högstadiet och gymnasiet, finns två konkurrerande elevorganisationer. Organisationerna får statsbidrag för sin verksamhet.

Organisationerna hävdar att de är fackliga sammanslutningar för eleverna, och har i olika utredningar etc representerat elevintressen.

SIA har dock inte fäst något som helst avseende vid dessa organisationers existens.

Deras strävanden att i elevkårerna vid olika skolor organisera eleverna kör SIA istället över genom att föreslå att eleverna vid en skola automatiskt skall vara medlemmar av skolans elevkår. Det är denna elevkårs representantskap, bestående av en elev från varje klass, som skall utse elevrepresentationen i bestyrelsen.

En motsvarande ordning för val av lärarnas representanter i bestyrelsen, dvs val inom kolle-

Exempel på planering

Följande exempel, valt från gymnasieskolan, kan åskådliggöra syften och möjligheter beträffande elevernas aktiva deltagande i planeringen av undervisningen.

Läraren inleder med att presentera kursen, dess mål och huvudmoment. Tidigare årskursers synpunkter.

Läromedlen presenteras.

Tillgänglig tid går noggrant igenom. Planering sker gemensamt.

I vissa fall finns möjlighet till *alternativt stoffval* både teoretiskt och praktiskt, dvs läraren har möjlighet att genomföra alternativt val med hänsyn till skolans materialtillgång. Elevernas intresse kan då avgöra.

Läraren presenterar sitt förslag till *fördelning av tid* på olika moment. Tillsammans söker man beskriva *deltmålen* för de olika tidsavsnitten. Läraren uppmärksammar att dessa blir allsidiga, exempelvis inom ett historieavsnitt på gymnasiet

— kunna i grupp diskutera och sammanfatta synpunkter på koslovakien 1968 eller USAs intervention i Sydostasien

— Kunna i grupp diskutera och sammanfatta synpunkter på passivt motstånd och gerillakrig

— kunna till histogram och diagram översätta olika ekonomiska och befolkningsmässiga data om Östeuropa eller Sydostasien

— kunna organisera och genomföra en intervju med parallellklassen om dess synpunkter på stormaktens och den lilla nationens rätt.

Arbetsmetoden för att nå delmålen bör i stor utsträckning kunna påverkas av eleverna och vara olika för olika grupper liksom val av form för *redovisning och prov*. Genom precisering av delmålen är redovisningen och provets innehåll känt i förväg. Deltmålen får därigenom sin motiverande verkan. Elevernas *värdering* av stoff, arbetsmaterial och arbetsmetod utgör en ledning för lärarens arbete såväl med följande moment som med samma moment i en kommande årskurs. Resultaten av redovisning och prov kan vara sådana att man i ett följande moment vill ta om den färdighetsträning som givit otillfredsställande resultat. Att otillfredsställande resultat inte godtas och undervisningen oberörd glider vidare torde vara en förutsättning för att eleverna skall uppleva planering och målbeskrivning som meningsfulla.

giet oavsett om de i valet deltagande lärarna och skolledarna är fackligt organiserade över huvud taget eller till vilket förbund de hör, skulle vara helt otänkbar. Men tydligen inte för

eleverna.

Bör inte elevernas fackliga strävanden tas på allvar? Om så inte är fallet, **varför** skall de inte tas på allvar?

Hans Söderström